
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО
І ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство

УДК 341.23

А. Ф. САЛМАНОВ

**ГОЛОВНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
АЗЕРБАЙДЖАНУ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОЇ ДОБИ**

Розглядаються головні пріоритети зовнішньої політики Азербайджану після набуття країною незалежності. Показана видатна роль Загальнонаціонального лідера азербайджанського народу Гейдара Алієва у розробці та формулюванні стратегічних принципів зовнішньої політики Азербайджану. Відмічено який шлях пройшла азербайджанська дипломатія з метою зайняти достойне місце в системі міжнародних багатосторонніх відносин. Детально розглянуті азербайджансько-російські, азербайджансько-американські та азербайджансько-українські відносини.

Ключові слова: зовнішня політика, багатостороння дипломатія, азербайджансько-російські, азербайджансько-американські, азербайджансько-українські відносини.

Салманов А.Ф. Главные приоритеты внешней политики Азербайджана постсоциалистической поры

Рассматриваются главные приоритеты внешней политики Азербайджана после обретения страной независимости. Показана выдающаяся роль Общепатриотического лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева в разработке и формулировании стратегических принципов внешней политики Азербайджана. Отмечено какой путь прошла азербайджанская дипломатия с целью занять достойное место в системе международных многосторонних отношений. Подробно рассмотрены азербайджано-российские, азербайджано-американские и азербайджано-украинские отношения.

Ключевые слова: внешняя политика, многосторонняя дипломатия, азербайджано-российские, азербайджано-американские, азербайджано-украинские отношения.

Salmanov Afgan. The main priorities of Azerbaijan foreign policy after the independence

The article deals with the main priorities of Azerbaijan foreign policy after the independence gaining. The prominent role of national leader of Azerbaijan people Heydar Aliyev in the development and formulation of strategic principles of foreign policy of Azerbaijan was shown. It is noted what Azerbaijani diplomacy had to come through for the purpose to take a worthy place in the system of international multilateral relations. In details the Azerbaijani-Russian, Azerbaijani-American and Azerbaijani-Ukrainian relations were considered.

Key words: foreign policy, multilateral diplomacy, azerbaijani-russian, azerbaijani-american, azerbaijani-ukrainian relations.

Азербайджанська Республіка, з перших днів її незалежного існування, прагне посісти достойне місце в сучасній системі міжнародних відносин і тим самим відстояти та забезпечити свої національні інтереси.

18 жовтня 1991 року було проголошено незалежність Азербайджанської Республіки, новій державі потрібно було повністю розбудувати внутрішню та зовнішню політику. Здійсненню цього надзвичайно важливого завдання ускладнювалося серйозними політичними та економічними проблемами, які були суттєво обтяжені вірменським сепаратизмом в Нагірному Карабасі і воєнною агресією Вірменії. Молоді азербайджанській дипломатії потрібно було залучити світове співтовариство для підтримки у боротьбі з вірменськими агресорами та сепаратистами, паралельно з цим потрібно було створити умови для політичної та економічної інтеграції країни у геополітичний простір, забезпечити територіальну цілісність і безпеку держави.

Ще у жовтні 1993 року президент Азербайджану Гейдар Алієв у своїй інавгураційній промові заявив: «Одним з основних завдань на шляху зміцнення незалежності республіки є грамотна, компетентна зовнішня політика, яка дозволяє відстоювати інтереси Азербайджану на міжнародній арені»¹.

Початок 90-х років для дипломатії Азербайджану було надзвичайно відповідальним та плідним. Завдяки зусиллям молоді зовнішньополітичної служби були встановлені дипломатичні відносини з провідними країнами світу, міжнародними організаціями, що у свою чергу відкрило широку дорогу для системної інтеграції Баку у світове співтовариство.

Як і в інших демократичних країнах світу, у Конституції Азербайджану прийняті у 1995 року закріплені основоположні засади зовнішньої політики країни, у статті 10 якої зазначається, «... країна будує свої відносини з іншими державами на основі принципів, передбачених в загальноновизнаних міжнародно-правових нормах»². Таким чином Баку не тільки визнав ці документи, а і взяв на себе зобов'язання їх виконувати.

Відмінною рисою азербайджанської зовнішньої політики від політики більшості країн СНД, є те, що її стратегічні принципи були розроблені і сформульовані Загальнонаціональним лідером азербайджанського народу Гейдаром Алієвим ще на початку 90 років, з урахуванням геополітичного положення і національних інтересів країни, головні положення якої є актуальними і сьогодні. Серед найголовніших варто назвати: повага до міжнародного права, шанобливого ставлення до суверенітету інших держав, вирішення всіх спірних питань мирним шляхом, розбудова взаємовигідного економічного, наукового та культурного співробітництва, зняття державою всіх обмежень, всіх перешкод на шляху розвитку міждержавних зв'язків.

Втілення в життя цієї стратегії, вимагала розбудови державних органів зовнішніх зносин, чіткого визначення їх ролі у системі державної влади. Потрібно було також зайняти достойне місце Азербайджану у міжнародній спільноті, розробити та впровадити в життя енергетичну стратегію країни.

Всі ці завдання були здійснені під безпосереднім керівництвом Гейдара Алієва.

1 січня 2001 року, у своєму зверненні до азербайджанського народу у зв'язку з вступом людства у нове століття і третє тисячоліття. Гейдара Алієва підкреслив, що країна за роки незалежності «прагнула встановити, розвивати з усіма державами світу рівноправні, взаємовигідні зв'язки, ефективно використовувати ці зв'язки як для зміцнення міжнародних позицій Азербайджану, так і для розвитку економіки, науки, культури республіки» [3]. Наголошуючи при цьому, що зовнішня політика Азербайджану, який встав на демократичний шлях розвитку відображає в собі всі досягнення світового досвіду, загальноприйняті цивілізовані міжнародні норми⁴.

Зовнішньополітична стратегія, розроблена і реалізована Гейдаром Алієвим, у ХХІ столітті успішно продовжується та приумножується новим Президентом країни Ільхамом Алієвим. Завдяки продуманій та виваженій внутрішній та зовнішній політиці Азербайджан сьогодні, відрізняється від інших країн Кавказького регіону політичною стабільністю, основою на принципах демократії та права. Завдяки впровадженню в життя ринкових законів, стрімко зростає економіка країни. Все це створило гарні умови для зміцнення міжнародних позицій Азербайджану як у регіоні, так і в світі.

Головним приматом зовнішньополітичного курсу країни було і залишається мирне врегулювання вірмено-азербайджанського, Нагірно-Карабаського конфлікту, реінтеграція територіальної цілісності Азербайджану в межах кордонів, які визначаються світовим співтовариством. При цьому Баку, не дивлячись на антагоністичні відносини з

Вірменією, вважає єдиним шляхом вирішення даного конфлікту, мирний шлях. Тільки через переговорний процес, з залученням посередництва авторитетних міжнародних організацій, насамперед ОБСЄ, його можливо вирішити. Готовий Азербайджан і до переговорів з Вірменією і на вищому рівні. Однак для цього потрібна добра воля і Єревану.

Ефективне використання багатих запасів нафти та газу Азербайджану є також одним із пріоритетів зовнішньої політики країни. «Енергетична стратегія Азербайджану», яку свого часу розробив та втілював у життя Загальнонаціональний лідер Гейдар Алієв і яку успішно реалізує президент Ільхам Алієв стала основним елементом енергетичної політики держави.

Знаковим з точки зору міжнародних перспектив країни став, підписаний 20 вересня 1994 року «Контракт століття» по експлуатації нафтових родовищ в азербайджанському секторі Каспійського моря. «Контракт століття» та підписані пізніше численні нафтові контракти поглиблювали інтеграцію Азербайджану в світове співтовариство, демонстрували готовність країни створити потужне підґрунтя для побудови взаємовигідних відносин.

Азербайджан, з точки зору географічного розташування має дуже важливу геостратегічну позицію на стику Європи та Азії, через територію країни проходять транспортні та енергетичні коридори Схід-Захід і Північ-Південь. Практично мова йде про те, якщо Азербайджан буде вести правильну політику у цій царині, то у нього є шанс стати енергетичним та інфраструктурним центром регіону.

У даному контексті потрібно згадати і Бакинську міжнародну конференцію по відновленню історичного Шовкового шляху. У цьому надзвичайно важливому міжнародному форумі, який відбувся 7–8 вересня 1998 року, прийняли участь лідери 32 держав та 13 громадських організацій, її рішення зіграли ключову роль у подальшому економічному розвитку як Азербайджану, так і регіону в цілому.

Впровадження в життя, досягнутих в столиці Азербайджану домовленостей створили можливості для поновлення Великого Шовкового шляху в рамках програми ТАСІС – ТРАСЕКА ЄС. І уже сьогодні країн, що розташовані у транспортному коридорі Європа-Кавказ-Азія, активно використовують його можливості для розвитку, більш раціонального використання їх економічних можливостей, поглиблення багатостороннього економічного співробітництва.

Азербайджан за роки незалежності зайняв достойне місце у ісламському світі. Як світська, мусульманська країна, держава створює всі можливості для міжрелігійної та міжетнічної толерантності. Століттями тут проживали в мирі і злагоді мусульмани та християни, іудеї та представники інших релігій.

Сьогодні Азербайджан демонструє приклад релігійної терпимості та поваги до інших культур та національних традицій. У цьому контексті слід розглядати відносини Азербайджан з Організацією Ісламська Конференція (ОІК) членом якої країна стала у 1992 році. Азербайджан активно використовує можливості Організації для укріплення міжнародних зв'язків, розвитку взаємовигідного співробітництва у економічній, політичній та гуманітарній сферах. Активно Баку використовує можливості країн, які входять до ОІК у справі врегулювання Нагірно-Карабаського конфлікту.

Азербайджанська дипломатія активно співпрацює з дипломатами країн ОІК у різних міжнародних організаціях. Стало традицією узгоджувати позиції делегацій ісламських країн, по принципіальним проблемам, на різних міжнародних форумах та конференціях.

З самого початку розбудови незалежної держави Азербайджан прагнув зайняти достойне місце в системі міжнародних багатосторонніх відносин. Пріоритет тут надавали і надають насамперед універсальній міжнародній організації, а саме ООН. Регіональними ОБСЄ, Раді Європи, Європейському Союзу, відносинам Азербайджану з Євроатлантичним Союзом, міждержавним зв'язкам на участь країни в СНД та ГУАМ.

Активно діє Азербайджан в Організації Об'єднаних Націй, де основна увага Баку акцентується на діяльності азербайджанської дипломатії в рамках цієї міжнародної структури, у врегулюванні вірмено-азербайджанського конфлікту у відповідності з Статутом ООН, використання трибуни цієї авторитетної організації для донесення до світової спільноти своєї позиції. Азербайджан активно співпрацює зі спеціалізованими структурами ООН у галузі науки, культури, охорони здоров'я, використовуючи потенціал ООН для поступального розвитку економічної та соціальної сфер республіки.

Азербайджанської Республіки стала повноправним членом ООН на 46-ї сесії Генеральної асамблеї ООН, що відбулася в березні 1992 року.[5] З перших днів членства у цій універсальній міжнародній організації Баку активно використовує її можливості для встановлення та розширення взаємовигідних зв'язків Азербайджану з державами світу, а також укріплення міжнародного іміджу держави.

Звичайно Азербайджан, який опинився в умовах гострої інформаційної блокади, в результаті вірменської агресії, у повній мірі користується можливостями ООН для більш об'єктивного і повного інформування міжнародної громадськості про процеси, що протікають в країні і регіоні.

Великим досягненням молодого азербайджанської дипломатії було і те, що в той період Генеральний секретар ООН виступив з сім'ю заява-

ми, у яких вимагав забезпечити територіальну цілісність і суверенітет Азербайджану, однозначно підтримав зусилля Мінської групи, спрямовані на мирне врегулювання Нагірно-Карабаського конфлікту.

Слід відмітити, що з середини 1993 року до наших днів, відносини Азербайджану з ООН, отримали новий імпульс, їм стали притаманні комплексний підхід, системність, дії офіційного Баку в Нью – Йорку носили послідовний та передбачуваний характер. Запропонована Гейдара Алієвим зовнішньополітична концепція Азербайджану, головною ідеєю якої стало реалізація збалансованої, багатовекторної дипломатії сприяла посилення ролі країни в ООН.

Ці зв'язку отримали подальше розвиток завдяки участі Президентів Азербайджану в сесіях і ряді інших засідань Генеральної Асамблеї ООН і проведених ним численних зустрічей. Так, Гейдар Алієв вперше у вересні 1994 року взяв участь у 49-й сесії Генеральної асамблеї ООН і з трибуни цього авторитетного міжнародного форуму довів до світової громадськості позицію Азербайджану, пов'язану з цілим рядом глобальних питань.

Важливу роль у поглибленні співробітництва Азербайджану з ООН зіграв візит генерального секретаря ООН Б. Бутроса-Галі в Баку в жовтні 1994 року. Докладно ознайомившись з суспільно-політичним та економічним життям Азербайджану, тяжкими наслідками вірменської агресії, Б. Бутрос-Галі обіцяв, що різні організації ООН активізують свої зусилля для надання країні підтримки у вирішенні існуючих проблем.

У цей час, Азербайджан, надає особливе значення інтенсивному розвитку зв'язків з ООН, регулярно бере участь у різних міжнародних форумах цієї організації, активно висловлюється по тим ідеям та пропозиціям, які там обговорювалися.

Президент Гейдар Алієв у своєму виступі у вересні 2000 року на саміті тисячоліття ООН відзначив важливу роль цієї міжнародної організації в захисті миру і безпеки на планеті, ще раз виклав позицію Азербайджану щодо запобігання регіональних конфліктів, у тому числі вірмено-азербайджанського, Нагірно-Карабаського, підкреслив необхідність проведення в цій організації реформ, спрямованих на подальшу активізацію діяльності ООН у вирішенні проблем, з якими зіткнулося людство.

Важливим напрямком зовнішньої політики країни є інтеграція Азербайджану в європейський правовий простір (ОБСЄ, Рада Європи, Європейський Союз). Діяльність азербайджанської дипломатії в цих головних європейських структурах, спрямована як на налагодження співпраці в галузі демократизації та прав людини, так і в області забезпечення безпеки в регіоні. Зокрема, Азербайджан бере активну участь

у діяльності ОБСЄ, активно співпрацює з Мінською групою ОБСЄ з врегулювання вірмено-азербайджанського конфлікту.

25 січня 2001 року Азербайджан офіційно став 43-м членом Ради Європи. Таким чином, ось уже більше тринадцяти років країна є повноправним учасником цієї організації. Сьогодні Азербайджан успішно виконує взяті на себе зобов'язання перед Радою Європи, постійно інформує членів РЄ про вірмено-азербайджанський конфлікт і розраховує на сприяння цієї організації у якнайшвидшому його мирному урегулюванні.

Відносини Азербайджану з Європейським Союзом будуються в рамках програм, що охоплюють різні напрямки діяльності цієї організації. Зокрема, ці програми покликані сприяти економічним та соціальним реформам, створенню транспортно-комунікаційного коридору Схід-Захід, розвитку інфраструктури регіону. Найбільш великими є програми ТАСІС, ТРАСЕКА і ІНОГЕЙТ. Політика «Нового сусідства» Європейського Союзу відкрила перед Азербайджаном нові можливості співпраці з даною структурою.

Сталими є відносини Азербайджану з НАТО. Північноатлантичний Альянс зацікавлений у розвитку відносин з Азербайджаном, що викликано, в першу чергу, вигідним геополітичним становищем республіки. Причому, одним з пріоритетних завдань НАТО в регіоні є забезпечення безпеки нафтопроводів і газопроводів. З 2005 року Азербайджан здійснює з НАТО програму індивідуального плану дій партнерства (ІПДП). Ця програма охоплює політичну і оборонну область, а також сферу безпеки.

Активною є участь Азербайджану в інтеграційних угрупованнях на пострадянському просторі СНД та ГУАМ. Азербайджан вибрав для себе максимально незалежний формат взаємодії в рамках СНД, підписуючи тільки ті угоди, які цікаві Азербайджану або ті, за якими існує чітка стратегія реалізації. Азербайджан ініціював у 1997 році створення нової міждержавної структури – ГУАМ, яку в даний час входять також Грузія, Україна і Молдова. Основним завданням ГУАМ є створення сприятливих умов для плідної і довготривалої економічної кооперації з транскавказским транспортними коридорам, Захід-Схід, Схід-Захід.

Росія грала і грає у зовнішній політиці Азербайджанської Республіки провідну роль. Цьому багато в чому сприяють багатовікові традиції політичних, економічних та культурних взаємин між обома країнами⁶.

Дипломатичні відносини між Російською Федерацією та Азербайджанською Республікою були встановлені 4 квітня 1992 р.

Магістральні напрями взаємовідносин між Росією і Азербайджаном були визначені під час першого візиту Гейдара Алієва до Москви в 1993 році. В ході переговорів з президентом РФ Б. Н. Єльциним обговорювалися стан і перспективи розвитку двосторонніх відносин, а також проблеми безпеки в Кавказькому регіоні⁷.

3 липня 1997 року був підписаний Договір про дружбу, співпрацю і взаємну безпеку між Азербайджанською Республікою та Російською Федерацією Цей документ став основою для подальшого розвитку договірно-правової бази азербайджано-російських відносин.

Керівники АР неодноразово заявляли про провідну роль Росії, в нормалізації відносин між країнами Кавказького регіону. Так навесні 2000 року Гейдар Алієв сказав, що «Росія має переважне право для вирішення проблеми статусу Нагірного Карабаху більше, ніж будь-яка інша країна, що входить в ОБСЄ або Мінську групу»⁸.

9-10 січня 2001 року Баку з офіційним візитом відвідав президент Р Ф В. Путін. Переговори Г. Алієва і В. Путіна пройшли в дусі взаєморозуміння, конструктивно і результативно. Глави держав обговорили всі сфери двостороннього співробітництва, в тому числі регіональні і міжнародні проблеми, питання спільної боротьби з тероризмом і сепаратизмом. Президенти підписали два найважливіші азербайджансько-російських документа, а саме: «Бакинську Декларацію» і спільну «Заяву про принципи співробітництва на Каспійському морі»⁹.

24-26 січня 2002 року. президент Г. Алієва відвідав з офіційним візитом Москву. І знову договірно-правова база між АР і РФ поповнилася сьома документами, серед яких особливо треба виділити «Договір про довгострокове економічне співробітництво між Росією і Азербайджаном на період до 2010 року»¹⁰.

Традиції взаємовигідного співробітництва в азербайджансько-російських відносин знайшла своє продовження і в період президентства І. Алієва. Починаючи з 2003 року і по сьогоднішній день триває активний політичний діалог між президентами Азербайджану та Росії І. Алієвим та В. Путіним. В ході цих візитів, зустрічей була підтверджена єдина позиція з багатьох аспектів двосторонніх відносин, підписано низку важливих міждержавних, міжурядових договорів у різних сферах. Як неодноразово заявляв на переговорах з В. Путіним І. Алієв: «Росія – стратегічний партнер Азербайджану.»

Підводячи підсумок вищесказаного, можна стверджувати, що в даний час азербайджансько-російські відносини розвиваються успішно і в багатьох сферах досить результативно. На сьогоднішній день Азербайджан став дійсно стратегічним партнером РФ в Кавказькому регіоні.

Як відомо Гейдар Алієв з самого початку своєї зовнішньополітичної діяльності, в якості президента Азербайджану, особливе місце відводив США. Головною метою його зусиль було розбудова дружніх, взаємовигідних відносин зі Сполученими Штатами.

США визнали незалежність Азербайджанської Республіки 25 грудня 1991 року, а 28 лютого 1992 року були встановлені дипломатичні відносини між країнами. США і Азербайджан підписали близько 55 документів, створена широка правова база для розвитку двосторонніх відносин.

У свою чергу США бачить в Азербайджані свого стратегічного союзника в Кавказькому регіоні, цьому сприяє географічне та геополітичне становище країни, а також наявність багатих родовищ нафти і газу.

США відіграють важливу роль у врегулюванні вірмено-азербайджанського конфлікту, будучи співголовою Мінської групи ОБСЄ. Американський бізнес бере активну участь у розвитку видобутку азербайджанської нафти. Американські нафтові компанії мають 40 процентне пайову участь у «Контракт Століття», який був підписаний 20 вересня 1994 році¹¹.

Новим етапом розвитку відносин між державами став перший офіційний візит президента Азербайджану Гейдара Алієва до США у 1997 році, який зіграв велику роль в інтенсифікації співпраці. У час візиту були підписані документи з основними напрямками співпраці між Сполученими Штатами Америки та Азербайджаном.

У 1999 році Гейдар Алієв відвідав США з нагоди ювілейного саміту НАТО, здійснив візит у США і в 2000 році, під час якого зустрівся з президентом Біллом Клінтоном, державним секретарем М. Олбрайт.

Нова республіканська адміністрація президента США Джорджа Буша, яка прийшла до влади в 2001 році, ще активніше підтримувала енергетичні проекти з видобутку і транспортування енергоресурсів Каспійського басейну. У травні 2001 року Джордж Буш представив свою національну енергетичну програму, одним з положень якої передбачалося нарощування зусиль з боку США з метою розширення участі американських компаній і збільшення обсягів видобутку в країнах Каспійського басейну.

Азербайджан бере участь в антитерористичній коаліції, у 2001 р. надав свій повітряний простір для сил НАТО, які направлялися до Афганістану. З 2002 року в Афганістані перебував азербайджанський взвод у складі турецького батальйону року¹².

Нинішній президент США Барак Обама будучи сенатором відвідав Баку в 2005 році. Влітку 2010 року в Баку з офіційними візитами відвідали міністр оборони П. Гейтс і держсекретар Х. Клінтон. Вони прове-

ли переговори з Президентом АР Ільхамом Алієвим, в ході яких обговорювалися питання співпраці в енергетичній сфері, а також питання безпеки в Кавказькому регіоні.

В цілому, можна констатувати, що азербайджансько-американські відносини розвиваються успішно і плідно. Цьому сприяє по зацікавленість обох держав у плідній співпраці, а також прагнення керівництва Азербайджану слідувати принципам демократії, побудови правової держави.

Для української двосторонньої дипломатія новітньої доби надзвичайно важливо було зберегти дружні стосунки із країнами-республікам колишнього Радянського Союзу. Азербайджан належить до тих держав з якою Україна з самого початку набуття незалежності налагодила дружні, взаємовигідні відносини.

Становлення новітньої історії українсько-азербайджанських зв'язків пов'язане з докорінною перебудовою системи міжнародних відносин, визначальним геостратегічним чинником якої став розпад СРСР. Загалом, на нашу думку, становлення та розвиток зв'язків між обома державами залежало від комплексу тих завдань, які на тому чи іншому етапі ставило життя перед Україною та Азербайджаном. За цими критеріями можна виокремити такі етапи розвитку українсько-азербайджанських відносин.

Перший – жовтень 1991 р. – жовтень 1993 р. Він був пов'язаний із періодом створення державності в обох країнах та розбудовою зовнішньополітичної служби. Обом країнам потрібно було створювати міжнародно-правові основи міждержавних зв'язків між Україною та Азербайджаном. Вже у листопаді 1991 р. було підписано Договір про основи міждержавних відносин між Україною та Азербайджаном¹³.

В грудні 1992 р. було укладено базовий Договір про дружбу та співробітництво між Україною та АР. У липні 1993 р. Україна та Азербайджан підписали Угоду про створення Українсько-Азербайджанської міждержавної комісії, головним завданням якої стало обговорення на міждержавному рівні та прийняття відповідних рішень у найважливіших сферах двосторонніх стосунків¹⁴.

Другий етап тривав з жовтня 1993 р. до жовтень 2003 р. Він характеризується динамічним розвитком українсько-азербайджанських відносин у всіх сферах, наповненням їх конкретним змістом. Безпосередньо пов'язаний цей етап з діяльністю Загальнонаціонального лідера Азербайджану Гейдара Алієва.

У 90-ті роки українсько-азербайджанських відносини у політичній сфері розвивалися досить активно. 28 липня 1995 р. Президент України Л. Кучма і Президент Азербайджанської Республіки Г. Алієв підписали Протокол між Україною та Азербайджанською Республікою про від-

криття Посольств. Посольство України в АР функціонує з 5 травня 1996 року, Посольство АР в Україні відкрито 12 березня 1997 року.

У липні 1995 року було створено спільну міжурядову українсько-азербайджанську комісію з питань економічного співробітництва відповідно до ст. 13 Угоди між Урядом України та Урядом Азербайджанської Республіки (АР) про вільну торгівлю. Цей спільний орган працює досить ефективно та регулярно.

У цілому за цей період Л. Кучма тричі побував у Азербайджані з офіційними та робочими візитами, а Г. Алієв – двічі.

Третій етап українсько-азербайджанського співробітництва розпочався в жовтні 2003 р. і триває до сьогоднішнього дня. Його початок пов'язаний з обранням на пост президента Азербайджану Ільхама Алієва.

За роки правління І. Алієва політичні відносин між Україною та Азербайджаном розвиваються активно та результативно. Між Президентами, Прем'єр-міністрами, урядовцями, проводяться регулярні зустрічі й переговори, які носять діловий характер, під час яких сторони обговорюють актуальні питання співробітництва, шукають шляхи його покращення.

Завдяки вдалій зовнішній політиці Азербайджан увійшов до сфери економічних, політичних, гуманітарних інтересів України. Створені та функціонують міждержавні механізми взаємодії. Питання стратегічного партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою обговорюються в рамках Ради Президентів, яку було створено в 2009 р.

Розпочинаючи з жовтня 2003 року Президент І. Алієв шість разів відвідав Україну з офіційними та робочими візитами, а президенти України сім разів побували в Азербайджані.

Говорячи про історичний підсумок українсько-азербайджанських відносин новітньої доби, наголосимо на тому, що двостороннє співробітництво справді наблизилося до можливого за цих історичних обставин рівня добросусідства, дружби та взаємовигідної взаємодії. До беззаперечних позитивів і досягнень співпраці України та Азербайджану розпочинаючи з 90-го року належить те, що створено стійку систему міждержавних відносин на всіх рівнях. Це, зокрема, регулярні візити, переговори, консультації на рівні президентів, глав урядів, парламентів, міністерств, відомств, зустрічі керівників органів місцевого самоврядування, представників громадських організацій, інтелігенції тощо.

1. *Навстречу к грядущему дню* // Наследие Гейдара Алиева / Международная Электронная Библиотека. – Баку, 2004. – С. 27. 2. *Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası*. «Qanun».– Bakı. – 2009. – S.7. 3. *Алиев И. Г.* Каспийская нефть Азербайджана / Алиев И.Г.– М : Известия, 2002. – 712 с. 4. *Алиев Гейдар*.

Азербайджан на порозі ХХІ века и третього тысячелетия / Гейдар Алиев // Возрождение-ХХІ век. – 2001. – №№ 1-2 (35-36). – С.34. **5.** *Azərbaycan*. – 1992. – 3 mart. **6.** Кулагин В. М. Международная безопасность / Кулагин В.М. – М. : Аспект Прес, 2006. – С. 307. **7.** Гасимов М. Азербайджан бейнялхалг мунасибятляр системиндя (1991-1995). / Гасимов М. – Баку, 1996. – С. 88. **8.** Гаджиев К. С. Геополитика Кавказа / Гаджиев К.С. – М. : Международные отношения, 2001. – С. 112. **9.** *Aslanov E. Yeni diinya nizami vs milli inkişaf* / Aslanov E. – Bakı : Ağər Baycaп, 2006. – С. 45. **10.** *Бакинский* робочий. – 2002. – 29 січня. **11.** *Azərbaycan-ABŞ munasibatları*. – Bala : Qanun, 1998. – 180 s. **12.** *Azerbaijan-USA: On the road of friendship and partnership*. – Baku, 2000. – P. 5-6. **13.** Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Ф. 2. Кабінет Міністрів України. Оп. 15. Спр. 2755. Листування з міністерствами і відомствами з питань зв'язків з республіками колишнього СРСР. 03 січня – 25 березня 1992 р. – Арк. 29. **14.** Кім Ю. Україна – Азербайджан: історія міждержавних зносин / Кім Ю. // Україна – Азербайджан : Хроніка 2000. – К. : Фенікс, 2011. – С. 104.

УДК 340.5

А. О. САПАРОВА

КОДИФІКАЦІЯ ЯК ФОРМА ІСНУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА: ПЕРСПЕКТИВИ КРИТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ

Аналізуються перспективи подальшої європейської інтеграції. Вказується, що одним з можливих варіантів еволюції політичного простору ЄС є його трансформація в Європейську федерацію. Критично осмислюються перспективи кодифікації як форми існування загальноєвропейського права у світлі вказаного руху до федералізації.

Ключові слова: федерація європейських народів, Європейський цивільний кодекс, правова уніфікація, порівняльне правознавство, правовий дискурс.

Сапарова А.А. Кодификация как форма существования общеевропейского права: перспективы критического осмысления

Анализируются перспективы дальнейшей европейской интеграции. Указывается, что одним из возможных вариантов эволюции политического пространства ЕС является его трансформация в Европейскую федерацию. Критически осмысливаются перспективы кодификации как формы существования общеевропейского права в свете указанного движения к федерализации.

Ключевые слова: федерация европейских народов, Европейский гражданский кодекс, правовая унификация, сравнительное правоведение, правовой дискурс.

© САПАРОВА Анастасія Олександрівна – викладач кафедри теорії держави і права, адміністративного і фінансового права Київського міжнародного університету, здобувач кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ